

Leszek Ludorowski

Czytelnia Działu Zbiorów Specjalnych Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie

Wprowadzenie

Czytelnikom miejscowym i spoza Lublina służą w Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej im. H. Łopacińskiego: Czytelnia Czasopism (parter budynku głównego), Czytelnia Naukowa, Informatorium wraz z salą katalogową (I piętro), Wypożyczalnia (parter Oficyny „A”). Agendy te są powszechnie dostępne. Czytelnicy korzystają ponadto z niewielkiej (11 miejsc) Czytelni Działu Zbiorów Specjalnych, od lat już mieszczącej się na I piętrze budynku (pokój nr 21), w dawnej Oficynie Prażmowskich.

Czytelnia służy użytkownikom Książnicy przez cały rok (również w wakacje), jest czynna od poniedziałku do piątku w godzinach 8:00 - 15:00. Zgodnie z nazwą Działu – udostępnia się w niej zbiory specjalne Biblioteki, jak też specjalistyczny księgozbiór podręczny.

Zbiory specjalne to zbiory biblioteczne, posiadające odrębne cechy formalne, gromadzone, opracowywane, udostępniane, przechowywane, konserwowane nieco inaczej niż książki i czasopisma. Ponadto należą do nich materiały o charakterze źródłowym, historycznym. Często są to dokumenty o charakterze unikatowym, zabytkowym.

Ponad pół wieku temu, w roku 1951 w Bibliotece im. H. Łopacińskiego wyodrębniono cztery samodzielne stanowiska (oddziały) zbiorów specjalnych - kartografii (luty 1951), rękopisów (sierpień 1951), starych druków (grudzień 1951) i grafiki (wrzesień 1952), które 1 kwietnia 1955 r. stanowiły Działy Specjalne, połączone ostatecznie w 1958 r. w Dział Zbiorów Specjalnych, którego kierowniczką została Maria Łuszczyńska (kierowała Działem do marca 1983 r.).

Czytelnikami Działu Zbiorów Specjalnych są przede wszystkim studenci oraz pracownicy naukowcy i merytoryczni różnych instytucji, związanych z nauką i kulturą (historycy, historycy sztuki, pracownicy muzeów, nauczyciele, bibliotekarze, doktoranci), dziennikarze, emeryci, a także goście zagraniczni, najczęściej z krajów sąsiednich, jak Ukraina, Rosja, Niemcy.

Dzięki zbiorom specjalnym powstają prace niepublikowane i publikowane (magisterskie, seminaryjne, licencjackie, podyplomowe, prace doktorskie, habilitacyjne, referaty), typowe publikacje popularnonaukowe i naukowe w postaci książek, artykułów, audycji radiowych i telewizyjnych, realizowane są kwerendy,

rozpoznania konserwatorskie, przygotowywane są wystawy. Zbiory służą zarówno zainteresowaniom prywatnym, pokazom i prelekcjom, opracowaniu komputerowemu książek i czasopism.

Aby skorzystać ze zbiorów specjalnych w WBP należy wypełnić kartę zobowiązania (ważna jest 2 lata), zaznaczając cel korzystania z materiałów. Czytelnicy winni posiadać ze sobą dowód osobisty. Na wszystkie rodzaje zbiorów wypełnia się rewers. Zbiory udostępnia się na miejscu.

W szczególnych przypadkach są one wypożyczane na zewnątrz (np. instytucjom na wystawy, pracownikom naukowym i bibliotekarzom w celach służbowych). Szczegółowe przepisy korzystania z Czytelni zawarte są w regulaminie. Czytelnicy zgłaszają dyżurującej osobie wszelkie problemy, uwagi i zapytania. Kwerendy można zgłaszać pocztą elektroniczną (info@hieronim.wbp.lublin.pl) i telefonicznie (0-81 534-79-81). Realizowane są również kwerendy pisemne.

Możliwość reprodukcji zbiorów cennych, unikalnych i wydanych przed 1950 rokiem należy ustalać pisemnie każdorazowo z Dyrekcją i Kierownikiem Działu. Możliwe jest odpłatne wykonywanie mikrofilmów, fotografii z negatywów mikrofilmowych oraz skanowanie lub wykonanie fotografii aparatem cyfrowym z możliwością zapisu na dyskietce lub płycie CD (wydruki nie są wykonywane). Kserokopie wykonywać można jedynie z fragmentów współczesnych pozycji z księgozbioru podręcznego, map, dokumentów życia społecznego.

Z roku na rok zwiększa się liczba osób odwiedzających Czytelnię. Np. w 2000 roku zarejestrowano 274 czytelników, 2001 - 326 (882 odwiedziny), 2002 - 310 czytelników (932), w 2003 - 301(1012). Największym zainteresowaniem cieszą się zbiory mikrofilmowe.

Rękopisy

Zbiory te - w liczbie 2838 jednostek - udostępniane są na postawie katalogów drukowanych (jednocześnie inwentarzy). Dotąd ukazało się 6 tomów (ostatni tom obejmuje spuściznę kompozytora Aleksandra Bryka). Pierwsze dwa tomy zestawili dr Aleksander Jaworowski (w 1913 i 1917 roku). Następnie opracowywali: Wanda Szwarz (tom 3, 4, 5) Jan Smolarz (tom 5) i Włodzimierz Pięła (tom 6).

Czytelnik, korzystający z tych zbiorów, obowiązany jest wpisać się do metryki rękopisu. Numer inwentarzowy stanowi jednocześnie sygnaturę rękopisu. Niektóre rękopisy są dostępne na fotokopiach, wiele jest zmikrofilmowanych. Zbiór ten stanowią pod względem formalnym księgi rękopiśmienne, papiery luźne, dokumenty pergaminowe, nieliczne prace niepublikowane i inne. Wiele rękopisów, zgodnie z zasadami opracowania zawiera dokumenty towarzyszące, jak fotografie, różne druki, wycinki prasowe.

Ich proveniencja przed II wojną światową była następująca: 638 jednostek pochodzi ze zbioru Hieronima Łopacińskiego (72 rękopisy to odpisy wykonane jego ręką; 100 jednostek w 1912 r. przekazano Bibliotece PAU w Krakowie, obecnej Bibliotece PAN), 613 ze zbioru rodziny Suchodolskich z Gościeradowa,

150 - Orzechowskich (dar ks. Kamińskiego), 98 - rodziny Kowerskich z Litwy, 80 - Henryka Wiercieńskiego, 42 - Jadwigi z Moskalewskich Kunstetterowej (fragment Archiwum Akt Dawnych w Lublinie), 27 - rodziny Kickich (archiwum jaszczowskie), 16 - Grzegorza Władysława Karwowskiego (odnoszą się do Mohylowa), 15 - dr Jankowskiego, a także rękopisy z Prawosławnego Seminarium Duchownego w Chełmie, pozyskane w 1926 r. Mniejsze dary złożyli np. Machczyński (8 rękopisów), Władysław Modrzewski (8), Władysław Przegaliński (9), Edward Tuszowski (5), Henryk Jaworski (5). Przed wojną Biblioteka im. Łopacińskiego posiadała około 100 dokumentów z autografami królewskimi (obecnie w zbiorze znajdują się autografy wszystkich królów polskich). W czasie II wojny światowej niewielka część rękopisów zaginęła bądź znalazła się w zasobie Wojewódzkiego Archiwum Państwowego w Lublinie.

Pozostałe rękopisy pochodzą z innych źródeł (m. in. 41 to zbiory rękopiśmienne Muzeum Lubelskiego w Nałęczowie przekazane w 1951 r., 8 z księgozbioru klemensowskiego, pozyskanego w 1957 r.), darów i zakupów; obecnie w sumie 26 rękopisów pochodzi z okresu średniowiecza.

Można wyodrębnić następujące zespoły rękopiśmienne:

- zbiory i spuścizny: Hieronima Łopacińskiego (wśród nich np. papiery rodziny Biernackich ze spuścizny Konstancji Biernackiej; ze spuścizny założyciela Biblioteki pochodzi tzw. *Fragment Łopacińskiego, Kronika Dzierzwy (Mierzwy)*, 3 autografy prac ks. P. Ściegiennego); Wiktora Ziółkowskiego - 56 jednostek, m.in. 8000 listów (zawiera częściowo spuściznę ks. Ludwika Zalewskiego, dotyczącą LTMK); Aleksandra Bryka (422 jednostki inw. rękopisów muzycznych wraz z dokumentami towarzyszącymi, w sumie 1230 utworów muzycznych; spuścizna zawiera m. in. materiały Polskiej Orkiestry Włościańskiej im. Karola Namysłowskiego z Zamościa, Średniej Szkoły Muzycznej Towarzystwa Muzycznego w Lublinie); Marii Bechczyc - Rudnickiej (Marii Ksenii Wrockiej) - korespondencja z pisarzami;
- archiwa rodzinne: Jankowscy, Kiccy, Konopkowie, Kowerscy - utwory literackie, rękopisy ze zbioru Andrzeja Edwarda Koźmiana; Liniewscy, Lubomirscy, Orzechowscy, Pyzikowscy, Suchodolscy, Szychiewiczowie, Ziółkowsy);
- rękopisy klasztorne i kościelne: fragment archiwum oo. Dominikanów z lat 1520 - 1823, a także pojedyncze dokumenty, odnoszące się do różnych parafii, nie tylko z terenu Lubelszczyzny;
- dokumenty cechowe i miejskie: Lublin i inne miasta, jak np. dokumenty dotyczące Wąwolnicy z lat 1374 - 1766, przywileje królewskie Lublina z okresu 1474 - 1611;
- akta instytucji, organizacji i towarzystw: Dyrekcji Szczegółowej Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego 1826 - 1911, Zakładu Leczniczego w Nałęczowie 1878 - 1913, Lubelskiego Towarzystwa Miłośników Książki 1926 - 1938, Związku Sądziwskich Kół Młodzieży Wiejskiej w Uścimowie 1931 - 1939, Lubelskiego Związku Pracy Kulturalnej, 1934 - 1939, Związku Polskich Artystów Plastyków, 1934 - 1939 i 1944 - 1977, Towarzystwa Opieki Nad Majdankiem 1945 - 1946 i innych);
- spuścizny: Feliksa Araszkiewicza, historyka literatury i prof. KUL (1895 - 1966),

Konstancji z Małachowskich Biernackiej, literatki (1773 - 1842), Józefa Czechowicza, poety (1903 - 1939), Jana Dąbrowskiego, inżyniera, działacza gospodarczego, pisarza i bibliofila (1891 - 1974), Józefa Nikodema Kłosowskiego, pisarza (1904 - 1959), Stanisława Krzesińskiego, aktora, dyrektora teatru (1810 - 1902), Wacława Lasockiego, lekarza, pamiętnikarza, bibliofila (1837 - 1921), Walenty-ny Olechnowiczowej, redaktor Wydawnictwa „Kobieta współczesna” (zm. 1927), Elizy Orzeszkowej (1841 - 1920), dotyczące stosunków z rodziną Makowskich, Jana Parandowskiego (1895 - 1978) - materiały z pobytu w Lublinie; Bolesława Prusa, pisarza (1847 - 1912), Jana Riabinina, archiwisty i historyka Lublina (1878 - 1942), Piotra Ściegiennego, księdza, działacza demokratycznego (1800 - 1890), Janusza Świeżego, malarza, pedagoga i etnografa (1884 - 1962), Henryka Wiercieńskiego, działacza społecznego, publicysty (1843 - 1923), m. in. materiały do Powstania Styczniowego, Edwarda Wrockiego, muzykologa, redaktora, publicy-sty, kolekcjonera i bibliotekarza (1888 - 1961), Ludwika Zalewskiego, księdza, historyka, bibliofila (1878 - 1952).

- inne: dokumenty dotyczące stosunków rodzinnych: genealogie, testamenty, in-terczyzy i zapisy, diariusze i mowy sejmowe, relacje członków AK i innych organi-zacji konspiracyjnych (np. BCh w Krasnymstawie), materiały Ireneusza Cabana i Zygmunta Mańkowskiego, zgromadzone do pracy „Związek Wali Zbrojnej i AK na Lubelszczyźnie 1939 - 1944” (Lublin, 1971), papiery Leona Ligezy z lat 1934 - 1938, dokumenty związane z Sejmem i Senatem z 1830 r., kopia pamiętników J. Ch. Paska, wspomnienia i pamiętniki (np. o Powstaniu Styczniowym i Syberii), materiały dotyczące Staatsbibliothek Lublin (1941 - 1944), 2 listy Tadeusza Ko-ściuszki, kopie dzienników sejmu Unii Lubelskiej, fragment archiwum czasopi-sma „Pamiętnik Lubelski” – materiały z lat 1946 - 1949 (prace naukowe, utwory literackie, wspomnienia, kronika kulturalna Lublina i Lubelszczyzny 1939 - 1947, korespondencja), dokumenty dotyczące wsi i gospodarstw (rachunki, rejestra, inwentarze, kwity, korespondencja), pojedyncze listy, silva rerum.

Do rękopisów opracowanych w ostatnich latach należą np. materiały architekta Tadeusza Witkowskiego, odnoszące się również do osoby artysty - ma-larza Stanisława Noakowskiego oraz materiały ostatniego przedwojennego woje-wody lubelskiego Jerzego Albina de Tramecourt.

W skład zasobu jeszcze nie opracowanego należy m. in. powojenne archiwum Związku Literatów Polskich, część spuścizny Ireneusza Cabana i Marii Bechzyc - Rudnickiej, Matyldy Wełny, część archiwum redakcji pism „Akcent” i „Relacje”, powojenne materiały Lubelskiego Towarzystwa Miłośników Książki (w opracowaniu).

Inkunabuły i stare druki

WBP im. H. Łopacińskiego posiada duży (56 tytułów) zbiór inkunabu-łów, pierwszych druków wydanych do końca 1500 roku, wzorowanych na księ-gach rękopiśmiennych. Nie posiadają oddzielnego inwentarza. Ujęte są w kartko-

wym katalogu starych druków w układzie alfabetycznym. Najstarszym obiektem jest dzieło Antoninusa Florentinusa *Confessionale: Defecerunt (Acc.) Joannes Chrsostomas, Sermones de poenitentia*, wydrukowany w tłoczni Kaspra Elyana we Wrocławiu w 1475 r., następnie Boethiusa Aniciusa Manlius Torquatusa *Severinus. De consolatione philosophiae. Cum commentario Pseudo-Thomae de Aquino* (Norymberga, 1476).

Ogólna liczba starych druków wynosi 16 072 jednostki, z czego ok. 7500 to druki rodzime. Zbiory te cieszą się sporym zainteresowaniem badaczy, szczególnie dotyczy to poloników. Wśród zasobu starych druków, z których wiele jest dziełami współczesnymi (kilkanaście także z rękopisami), znajdują się również starodruczne czasopisma (20 tytułów) i druki ulotne. Wśród rękopisów i starych druków zdarzają się dokumenty cyrylickie.

Największe zespoły akcesyjne starych druków pochodzą z następujących źródeł: Prawosławnego Seminarium Duchownego w Chełmie (6898 vol.), Biblioteki Ordynacji Zamoyskich z Klemensowa (6452), pozostałe ze spuścizny H. Łopacińskiego, darów i zakupów (3600 vol.), m.in. Towarzystwa Biblioteki Publicznej im. H. Łopacińskiego (1515 vol.), Gimnazjum Lubelskiego (335), z księgozbioru Kajetana Kraszewskiego z Romanowa (178), z księgozbioru Stefana Kowerskiego (156), z księgozbioru Konstancji Poleskiej z Prużan gub. grodzieńska (89), z Seminarium Duchownego w Lublinie (72), Towarzystwa Opieki Nad Zabytkami Przeszłości w Warszawie (71), z księgozbioru Gustawa i Henryka Wiercieńskich (65), zbioru Marii Bechzyc - Rudnickiej (8) a także np. Muzeum Lubelskiego w Nałęczowie, Biblioteki im. Zielińskich w Płocku, Biblioteki Publicznej m. st. Warszawy.

W księgozbiorze tym znajdują się dzieła ze zbiorów biblioteki Akademii Zamojskiej oraz Szymona Szymonowica. Dwie pozycje pochodzą z biblioteki Zygmunta Augusta (*Listy i ewangeljarze na wszystkie niedziele wraz z komentarzem. T. 2. Kolonia, 1558; Jana Regiomontarza tablice astronomiczne - matematyczne*, Tybinga, 1550). W 1963 roku wykazywano 6398 poloników i 8322 vol. starych druków obcych.

Najbardziej znane obiekty to: *Słonecznik, albo porównanie woli ludzkiej z wola Bożą...* (Lublin, 1630), *Sand Parysa, krolowica Trojańskiego* (Kraków, 1542).

Większość katalogów, również dla starych druków, założono w 1952 r. Od 1970 r. rozpoczęto prace nad katalogiem proveniencyjnym, 1971 - indeksem drukarzy, 1988 - katalogiem rzeczowym poloników i starych druków obcych. Obecnie trwają wciąż prace nad formatem US MARC dla starych druków. Sygnatury składają się z czterech członów, np. P-17-f-150 oznacza: polonik z XVII wieku formatu folio (2°), nr kolejny.

Czytelnikom służą katalogi:

- starych druków polskich i obcych w układzie chronologicznym (jednocześnie alfabetycznym);
- katalog rzeczowy starych druków polskich i obcych;
- indeks proveniencji (właściciele prywatni oraz instytucje), bardzo przydatny

dla użytkowników;

- indeks typograficzny, czyli drukarzy (według miejscowości);
- katalog defektów i dubletów;
- katalog ilustracji poloników (w układzie rzeczowym);
- stare druki z napisami nieczytelnymi i zakreślonymi;
- dokumenty (tj. stare druki, będące dokumentami urzędowymi, do których są dołączone są karty rękopiśmienne, zawierają noty na wyklejkach bądź podpisy odręczne z pieczęciami);
- stare druki współprawne z rękopisami;
- katalog marginaliów i not rękopiśmiennych;
- autorów domniemanych;
- cen;
- prohibitów;
- miejscowości (kilkanaście kart katalogowych odsyłających do autora);
- ciekawych napisów.

Zbiór kartografii (dzieła geograficzne, atlasy, mapy, plany)

Biblioteka posiada również cenny zbiór widoków, map i planów oraz atlasów, z których jeden pochodzi z XVI w., a kilkanaście z wieków: XVII (2) i XVIII (10) (starodrukowych) oraz znacznie więcej z XIX w. (50) i współczesnych. Do najcenniejszych należą np. Atlas Orteliusa *Theatrum Orbis Terrarum* (Antwerpia, 1570), *Atlas Minor* Gerardi Mercatora (1628), atlas Homanna *Atlas recueil des principes cartes geographiques generales* (Paryż, 1697), widok Lublina *Tipus Civitatis* Abrahama Hogenberga (1617), mapa Wacława Grodeckiego (1570), miedzioryt kolorowany, *Mappa Jeneralna Województwa Lubelskiego* J. Colberga (1826), *Carte de la Pologne par provinces et Palatinats...*, mapa topograficzna Antonio Rizzi - Zannoniego (1772), *Topograficzna Karta Królestwa Polskiego* (mapa Kwatermistrzostwa Generalnego WP). W sumie jest to ponad 3450 jedn. inwentarzowych. Niektóre pozycje to tzw. dzieła geograficzne (należy do nich np. *Cosmographia* Sebastiana Mñnsterera, 1552), tzn. są to atlasy z przewagą informacji tekstowych. Dużo jest map topograficznych wieloarkuszowych, m. in. WIG (w układzie według pasów i słupów), map tematycznych oraz planów miast. Ciekawostką są np. mapy plastyczne, ścienne i mapy oraz atlasy nieba (astronomiczne), a także atlasy sztuczne. Można korzystać z *Atlasu Rzeczypospolitej Polskiej*, *Narodowego Atlasu Polski*, *Centralnego Katalogu Zbiorów Kartograficznych w Polsce* (zeszyt 25), *Katalogu dawnych map Rzeczypospolitej w kolekcji Emeryka Hutten - Czapskiego i w innych zbiorach* oraz niezwykle dużych rozmiarów atlasu *Atlas des Grossen KurfurBten* (Lepizig, 1972), będącego faksymilową edycją atlasu z 1661 r., zestawionego przez Jana Moritza dla Franciszka Wilhelma, elektora brandenburskiego (został on zakupiony przez Bibliotekę niemalym kosztem).

Istnieją następujące katalogi, których ogólną zasadą jest układ przedmiotowy i chronologiczny, tak, by szybciej można było odnaleźć interesująca pozycję. Hasłem jest temat terytorialny, z niezbędnymi określnikami i datą roczną powstania obiektu, w obrębie hasła układ chronologiczny:

- dzieł geograficznych i atlasów;
- map Polski i Lubelszczyzny;
- map topograficznych Polski (alfabetyczny);
- planów miast Polski, Lubelszczyzny i kraju (alfabetyczny);
- map świata, kontynentów, oceanów, mórz i rzek;
- map astronomicznych;
- map rękopiśmiennych i map rękopiśmiennych w atlasach;
- indeks kartografów i autorów dzieł geograficznych;
- indeks rytowników i rysowników map.

Zbiór grafiki (ekslibrisy, rysunki i akwarele, grafika, wycinki z czasopism XIX w.)

Grafiki stanowią część kolekcji ikonograficznej, do której zaliczają się też fotografie i pocztówki. W sumie zbiory te stanowią około 30 tys. pozycji. Grafika liczy sobie około 10 900 jedn. inw., fotografie ponad 13 tys., zaś pocztówki ponad 7 tys. jednostek inw.

Korzystać można z grafik luźnych, tek (około 130 albumów tekowych) grafiki, ekslibrisów (luźnych i tek ekslibrisów) oraz wycinków z prasy XIX-wiecznej (zbiór ten liczy 2068 jednostek). Grafiki są wykonane różnymi technikami – akwafortą, drzeworytem, litografią, miedziorytem, stalorytem, piórkiem, tuszem, węglem, akwarelą, ołówkiem i innymi. Do najbardziej znanych obiektów grafiki należą miniatura *Chrystus na krzyżu i płaczące niewiasty* z XIV w., *Album Lubelskie* Adama Lerue (1857 - 1859), *Album Instytutu w Puławach* Mme Barbary Czernoff (1857).

Zbiory graficzne mają następujące katalogi:

- indeks autorów ekslibrisów ujmuje teki ekslibrisów oraz ekslibrisy luźne, wykonane dla właścicieli indywidualnych (w tym księgozbiory osób prywatnych i in memoriam) i instytucji;
- indeks właścicieli ekslibrisów (indywidualni i instytucje);
- ekslibrisy anonimowe – indeks właścicieli indywidualnych oraz instytucji;
- katalog rysunków i akwareli (alfabetyczny według grafików lub tytułów);
- katalog grafiki luźnej i tekowej (tematyczny, tzn. co przedstawia dana grafika, w jej obrębie alfabetyczny);
- katalog artystów;
- katalog artystów pierwowzoru;
- katalog tematyczny wycinków prasowych z ilustracjami z czasopism XIX - wiecznych (w jego obrębie układ alfabetyczny).

Fotografie

W przypadku fotografii prowadzony jest katalog kartkowy, wśród którego znajduje się tzw. Fototeka Lubelszczyzny (założona w 1989 r.). Fotografie są formatowane według wielkości, od formatu I do największych (V). W zbiorach znajdują się zarówno pojedyncze fotografie, jak również albumy. Są to głównie fotografie oryginalne, jak również różnego rodzaju fotokopie. Biblioteka posiada największy, samodzielnie wyodrębniony zbiór fotografii w regionie. Jego zaczątkiem było 170 fotografii, zinwentaryzowanych w 1964 roku. Najstarszą wykonano w 1861 roku, z XIX wieku pochodzi ok. 100 obiektów; 550 fotografii pochodzi ze spuścizny Wiktora Ziółkowskiego. W zbiorze jest np. *Album Wystawy Przedmiotów Sztuki i Starożytności 1901 r.*, *Album Wystawy Higienicznej w Lublinie*, 1908.

Katalogi są przedmiotowe, hasła w układzie alfabetycznym:

- Fototeka Lublina i regionu lubelskiego, zawiera opisy fotografii głównie powojennych, współczesnych;
- katalog fotografii ma układ rzeczowy, a w jego obrębie alfabetyczny, tj. Lublin, Lubelszczyzna, Polska, portret polski, portret obcy, świat.

Pocztówki

Zbiór pocztówek, gromadzonych w sposób planowy od 1987 r., również obejmuje obiekty zabytkowe, jak i współczesne. Obejmuje on pojedyncze pocztówki, a także zestawy połączone przez wspólne obwoluty i albumy leporello (tj. harmonijkowe). Z dawnych zbiorów pochodzi 277 jednostek inwentarzowych (najstarszą wydano w 1888 roku). Wiele pocztówek pochodzi ze zbiorów Henryka Zwolakiewicza oraz z cennej spuścizny Tadeusza Witkowskiego, z której wydzielono 289 jednostek (478 obiektów) inwentarzowych. Większość pocztówek to widokówki, ale w zbiorach znajdują się również pocztówki okolicznościowe, patriotyczne, artystyczne i inne. Pocztówki wykonane są różnymi technikami, np. posiadamy pocztówki fotograficzne, litograficzne, drukowane.

Pocztówki posiadają katalogi:

- alfabetyczny,
- rzeczowy.

Mikrofilmy

Zbiór mikrofilmów liczy 36 lat. W 1962 r. było 5 jednostek mikrofilmowych. Inwentarz mikrofilmów założono w 1967 r. Zbiór liczył wtedy 21 jednostek. Najstarsze z nich przechowywane są w małych, okrągłych pudełkach bez szpul. Wiele z mikrofilmów nie pochodzi z zasobu WBP im. H. Łopacińskiego, w związku z czym zbiór ten jest tym cenniejszy. Posiadamy zmikrofilmowane czasopisma, rękopisy, stare druki, także kilkanaście pozycji druków nowszych

i kartografii. Zmikrofilmowano większość starych druków lubelskich. Zbiory mikrofilmowano mając na uwadze ich kompletność i ochronę. Obecnie liczą ponad 2550 jednostek. Do dyspozycji użytkowników są 3 nowe czytniki „Zeutschel OL-3” (w tym jeden w Czytelnii Czasopism), dar Fundacji Leopolda Kronenberga oraz dwa starsze, już „zabytkowe” – duży czytnik szerokoekranowy i mniejszy „Dokumator”. Odwiedzający mogą korzystać z mikrofilmów także w poniedziałki, wtorki, środy i piątki po południu (tj. od 15:00 do 19:45) i soboty (w godzinach pracy Biblioteki od 9:00 do 14:45). Mikrofilmy są wtedy zamawiane w Czytelnii Zbiorów Specjalnych, zaś udostępniane w Czytelnii Czasopism.

Udostępniane są pozytywy mikrofilmowe i takie też sygnatury należy zaznaczać na rewersie (niektóre pozycje są dostępne jednak tylko na negatywach). Należy pamiętać o robieniu przerw podczas pracy z mikrofilmami oraz o przewinięciu taśmy do początku szpuli po zakończeniu pracy.

Część czasopism zmikrofilmowanych jest na 2 szpulach, tzn. półroczami. Wiele stanowi kolejne pozycje na jednej szpuli. Mikrofilmy cieszą się coraz większym zainteresowaniem, coraz więcej prac magisterskich dotyczy różnych zagadnień opisywanych w prasie regionalnej, dużym zainteresowaniem cieszy się niezmiennie *Ziemia Lubelska*, *Głos Lubelski*, *Gazeta Lubelska*, *Sztandar Ludu*, *Kurier Lubelski*, *Kamena*, *Kultura i Życie*, ale także *Ekspres Lubelski i Wołyński*, *Kalendarz Lubelski*, *Pamiętnik Lubelski*, *Życie Lubelskie*, *Zdrój*, *Pamiętna Książka*, *Rocznik Lubelski*, *Rzeczpospolita*. Posiadamy w zbiorach również pierwsze roczniki *Tygodnika Ilustrowanego*, *Kłosów*, całość *ABC*. Katalog mikrofilmów ma układ alfabetyczny w obrębie poszczególnych rodzajów zbiorów, a więc:

- rękopisów;
- czasopism;
- starych druków (głównie z zasobu Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego, również po kilka pozycji z Biblioteki Ossolineum, Biblioteki PAN w Kórniku, Biblioteki PAN w Krakowie, Biblioteki PAN w Gdańsku, Biblioteki Jagiellońskiej i Biblioteki Narodowej);
- starych druków WBP im. H. Łopacińskiego (poza lublinianami);
- lublinianów ze zbiorów naszej Biblioteki.

Biblioteka podręczna

Księgozbiór podręczny (ponad 2400 vol.) składa się z różnego typu wydawnictw: przede wszystkim książek – opracowań współczesnych i XIX-wiecznych, ale także czasopism (np. ciąg periodyku *Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne*, czyli popularne ABMK, *Region Lubelski, Przegląd Biblioteczny*), druków o charakterze bibliofilskim, katalogów wystaw, wydawnictw albumowych, przewodników po miejscowościach, informatorów, nadbitek i odbitek. Znaleźć można też pozycje w obcych językach, pochodzących ze starszych zbiorów.

Posiadamy m. in. monumentalne encyklopedie – *Enciclopedia Italiana* (Rzym 1949), *Grand Dictionnaire Universel du XIX e Siecle P. Larousse* (Paryż

1866 - 1890), *Enciclopedia Universale dell'arte* (Wenecja, Rzym 1958) oraz bardzo ciekawą serię *Książki o Książce* (58 wol.), wydawaną (w sposób bibliofilski) przez Ossolineum.

W księgozbiornie z bardziej rozpowszechnionych pozycji znajdują się: *Encyklopedia Wiedzy o Książce* (Wrocław 1971), *Herbarz A. Bonieckiego* (Warszawa 1985), *Dzieje Lubelszczyzny* (Warszawa 1974), *Bibliografia Estreichera* (Kraków 1827 - 1908), *Bibliografia Literatury Polskiej Nowy Korbut* (wydawana od 1963 r.), *Bibliografia Lubelszczyzny* (wydawana od 1967 r.), *Bibliografia Polska 1901 - 1939* (Wrocław 1986), *Bibliografia Historyczna Woj. Lubelskiego* Andrzeja Wojtkowskiego (Lublin 2000), *Nazwy miejscowe Polski* (Kraków 1996), *Wielka Encyklopedia PWN* (Warszawa 1962), *Polski Słownik Biograficzny* (wydawany w Krakowie od 1935 r.), *Słownik starożytności słowiańskich* (Wrocław 1961), *Słownik polszczyzny XVI wieku* (Wrocław 1961), *Gazety ulotne polskie i Polski dotyczące XVI - XVIII w.* Konrada Zawadzkiego (Wrocław 1977), *Urzędy i godności w dawnej Polsce* Z. Góralskiego (Warszawa 1983), *Urzednicy dawnej Rzeczypospolitej* (Wrocław 1985), *Życie książki* Jana Muszkowskiego (Kraków 1951).

Do ciekawszych i chyba rzadszych pozycji zaliczają się: *Sygnety polskich drukarzy, księgarzy i nakładców* (nakładem Towarzystwa Miłośników Książki w Krakowie, 1926), *Polonia Typographica Saeculi Sedecimi - Zbiór podobizn zasobu drukarskich tłoczni polskich XVI stulecia* (Wrocław 1959), *Katalog portretów osobistości polskich i obcych w Polsce działających* (Warszawa, 1990), *Polskie zbiory graficzne* (Warszawa 1977), *Nobilitacje i indygenaty w Rzeczypospolitej Polskiej 1434 - 1794* (Kielce 1991 - 1995, 24 zeszyty), *Kościół lubelskie* J. A. Wadowskiego (Kraków 1907), *Zbiory polskie w kraju i za granicą* Edwarda Chwalewika (Kraków 1926, reprint 1991), *Katalog wystawy sztuki i starożytności w Lublinie, IV - VI 1921 r.*, ks. L. Zalewskiego *Przewodnik po wystawie druków lubelskich, otwartej 4 czerwca 1939 roku w Sali Instytutu Lubelskiego przy ulicy Narutowicza 4, Ilustrowany przewodnik po Polsce Podziemnej 1939 - 1945* Andrzeja Kunerta (Warszawa 1996), W. Mossakowskiej *Dagerotypy w zbiorach polskich. Katalog* (Warszawa 1989), *Słownik artystów polskich* (Wrocław 1971), *Drukarze dawnej Polski* (Wrocław 1959 -), *Polska Encyklopedia Szlachecka* (Warszawa 1935), *Wielka Ilustrowana Encyklopedia Powstania Warszawskiego* (Warszawa 2000), *Lublin na dawnej pocztówce* (Lublin 1997), Jana Bonieckiego *Katalog fotografii z Archiwum Dokumentacji Mechanicznej i innych archiwów państwowych. 150 lat fotografii 1839 - 1989* (Warszawa, Łódź 1989), *Spis rycin przedstawiających portrety polskich osobistości w zbiorach Emeryka Hutten - Czapskiego w Krakowie* (Kraków 1901, reprint Warszawa 2001), *Katalog wystawy exlibrisów słowiańskich w Lublinie* (1930), *Bibliografia ilustracji w czasopiśmie polskich XIX - XX w.* L. Grajewskiego (Warszawa 1972), *Inwentarz materiałów kartograficznych Archiwum Ordynacji Zamoyskich ze Zwierzynca 1786 - 1941* (Warszawa 1971).

W księgozbiornie odnajdziemy kilka opracowań o Lubelskim Towarzystwie Miłośników Książki, WBP im. H. Łopacińskiego, zakonach, fachową literaturę

dotyczącą szeroko pojętej historii i jej nauk pomocniczych, jak np. genealogia, sfragistyka, heraldyka, numizmatyka, archiwistyka; sztuki i grafiki, pocztówek, fotografii, ekslibrisu, wzorniki czcionek.

Ozdobą księgozbioru podręcznego są dziewiętnastowieczne pozycje, jak np.: *Bibliograficznych ksiąg dwoje* J. Lelewela (Wilno 1826) – książka o wyglądzie typograficznym bardzo przypominającym jeszcze stary druk oraz niektóre inne jej podobne z wymienionych: *Obraz bibliograficzno - historyczny literatury i nauk w Polsce* A. Jochera (Wilno 1840), *Universal Historical Dictionary* Geoga Crabba (Londyn 1833), *Porównanie terażniejszych i dawniejszych miar i wag w Królestwie Polskiem używanych...* Juliusza Colberga (Warszawa 1819), *Historia drukarni krakowskich...* Jerzego Samuela Bandtkie (Kraków 1815), *Onaydawniejszych książkach drukowanych w Polsce, a w szczególności o tych, które Jan Haller wydał...* Franciszka Bentkowskiego (Warszawa 1812), *Historia drukarni w Królestwie Polskiem i Wielkiem Xięstwie Litewkiem...* J. S. Bandtkie (Kraków 1826), przepięknie wydana *Teorya sztuki drukarskiej zastosowana do praktyki*, przez F. Z. (Feliksa Ząbkowskiego) (Warszawa 1832), *Dzieje bibliotek do dziennika warszawskiego* J. Lelewela (Warszawa 1827), *Historia Biblioteki Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie* przez J. S. Bandtkie (Kraków 1821), z księgozbioru Wacława Lasockiego, *Annales Typographici ab artis inventiae origine...* w 11 tomach (Norymberga 1793 - 1803).

Do innych publikacji tego okresu należą: *Wielka Encyklopedia Powszechna* Wydawnictwa Gutenberga, (Kraków, przed 1939, z pieczęcią Staatsbibliothek Lublin i pieczęcią z napisem: Mordechaj Szrajbman, Lubartowska 18), *Bibliografja historyi polskiej* L. Finkla (Lwów 1891), *Podręczna Encyklopedia Powszechna* wydana pracą i staraniem A. Wiślickiego (Warszawa 1873), *Wielka Encyklopedia Powszechna Ilustrowana* (Warszawa 1890), *Encyklopedyja Powszechna* (Warszawa 1859, reprint 1984), *Encyklopedia kościelna* wydana przez X. Michała Nowodworskiego (Warszawa 1873), *Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich* (Warszawa 1880).

Z wydawnictw XX - wiecznych należą np.: *Encyklopedia Powszechna Ultima Thule* pod red. St. Fr. Michalskiego (Warszawa 1927), *The Oxford English Dictionary* (reprint, pierwotnie wydana w 1933), *Encyklopedia staropolska* A. Brücknera (Warszawa, Wydawnictwo Trzaska, Evert i Michalski, 1934), *Piękna książka, zespół papieru, czcionek, ilustracyj, druku i oprawy* Bonawentury Lewanta (Wilno 1929) ze zbiorów Wiktora Ziółkowskiego, *The Oxford English Dictionary* (Oxford 1975), *Encyclopaedia Bio -Biographical Of The Art Of The Contemporary Ex - Libris*, w jęz. angielskim (zawiera m. in. biogramy Z. Strzałkowskiego, A. Kota, Z. Jóźwika, T. Wenhrynowicza), wydana w niewielkim nakładzie w Portugalii (Editorial Franciscana Braga Codex, 1985).

Z katalogów drukowanych do ciekawszych należą inkunabuły - *Incunabula Typographica* dr W. Wislockiego (Kraków 1900), *Incunabula In The Huntington Library* compiled by Herman Ralph Mead (San Marino, California 1930), *Gesamtkatalog der Wiegen drucke* (Leipzig 1925); stare druki - *Catalogus librorum*

bibliothecae Scholarum Piarum (Warszawa 1827), *Katalog starych druków Biblioteki Raczyńskich* (Poznań 1855), *Katalog biblioteki Towarzystwa Przyjaciół Nauk Poznańskiego* (Poznań 1869), *Katalog Biblioteki Kórnickiej* K. Piekarskiego (Kraków 1929), *Katalog der Raczyńskischen Bibliothek* (Poznań 1885), *Catalogus Librorum Polonica XV ac XVI ss* (Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie, 1889), *Catalogue of German Books 1455 - 1600* (Londyn, British Museum 1962), *Catalogue Of Books Printed Of The Continent Of Europe 1501 - 1600 In Cambridge Libraries*, compiled H. M. Adams (Cambridge 1967), *Les Elzevier. Histoire et enandes typographiques par Alphonse Willems* (Bruksela 1880, reprint 1964).

Cenną, przydatną pozycją jest *Bibliografia starych druków lubelskich 1630-1800* autorstwa Ireny Dziok - Strelnik (Lublin 1997), niegdysiejszego pracownika Działu Zbiorów Specjalnych, która zbierała do niej materiał w latach 1977 - 1983.

W Czytelni znajdują się katalogi rękopisów: Biblioteki Jagiellońskiej, Biblioteki Narodowej, Biblioteki PAN w Krakowie, Ossolineum we Wrocławiu (np. *Katalog rękopisów Biblioteki Ossolińskich* dr Wojciech Kętrzyński, Lwów, 1881), Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego, Biblioteki Publicznej m. st. Warszawy, Wojewódzkiego Archiwum Państwowego w Lublinie (*Archiwum Państwowe w Lublinie i jego oddziały. Przewodnik po zasobie archiwalnym T. 1*, Lublin, 1997; *Katalog dokumentów miasta Lublina 1317-1792*, Lublin 1996) oraz innych bibliotek; *Biblioteki i zbiory muzyczne w Polsce. Przewodnik* (Warszawa 1998); kartografii - *Centralny Katalog Zbiorów Kartograficznych* M. Łodyńskiego (Warszawa 1961), *Katalog atlasów* M. Dzikowskiego (*Katalog zbiorów kartograficznych Uniwersytetu S. Batorego w Wilnie*, Wilno 1939) – kopia, *Katalog planów miast w zbiorach Archiwum Państwowego w Lublinie* (Warszawa 1951), Boleśława Olszewskiego *Kartografia polska XIX wieku (przegląd chronologiczno - bibliograficzny)*, Warszawa 1998; katalogi mikrofilmów Biblioteki Narodowej; również bardzo interesujące katalogi wystaw: *Katalog duplikat Biblioteki Puławskiej, których licytacja ma odbyć się Dnia 29 Września i następnych 1829 roku w Warszawie* (Puławy 1829), słynne katalogi wystaw z Biblioteki Jagiellońskiej z lat 30. XX w., *Dictionnaire Bibliographique, historique et antique des livres rares, precieux, singuliers, curieux, estimes et recherches* (tom 2 i 4, Paryż 1802).

W księgozbiornie znajduje się też kilka pozycji reprintów słynnych dzieł, np. *Merkuriusz Polski*, *Codex Aureus Gnesnensis*, *Codex picturatus Balthasaris Behem*, *De revolutionibus orbium celestium* M. Kopernika, *Chronica Polonorum* M. Miechowity, *Herby rycerstwa polskiego* B. Paprockiego, a także *Ogień zielonych księżyców* Haliny Poświatowskiej (wyd. 1993), *Różowa magia Marii Pawlikowskiej - Jasnorzewskiej* (wyd. 1994) oraz *O kosmetyce twarzy pań Owidiusza* (wyd. 1994) – reprint rękopisu, mający postać zwoju, wszystkie wydane przez Wydawnictwo Kurtyak - Ley z Koszalina, które są przykładami książki artystycznej.

Dużą ciekawostką w zbiorach jest niemieckie wydawnictwo: *Welches Papier ist das? Francktus Werkstoff Fuhrer* autorstwa Hansa Kotte (Stuttgart 1959), czyli przewodnik po rodzajach papieru poligraficznego wraz z załączonymi próbkami rodzajów papieru, kartonu i tektury (311 próbrk).

Czytelnik ma do dyspozycji:

- katalog alfabetyczny;
- katalog rzeczowy (działowy) księgozbioru (bez odsyłaczy i klasyfikacji UKD), podzielony na następujące działy: bibliografie (A), bibliotekarstwo (B), biblioteki (C), czasopiśmiennictwo - czasopisma (Cz), encyklopedie (E), fotografia (F), geografia - kartografia (G), grafika (Graf.), historia - literatura - językoznawstwo (H), informatory (I), katalogi: rękopisów (K.r.), starych druków (K. s.), inkunabułów (K. i.), kartografii (K. k.), mikrofilmów (K. m.), wystaw i aukcji (K. v.), historia książki (L), reprinty (R), słowniki (S). Skróty literowe oznaczają początek sygnatury, którą dopełnia kolejny numer znajdującej się na półce publikacji.

Dokumenty życia społecznego

Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Hieronima Łopacińskiego gromadzi dokumenty życia społecznego od początku istnienia, „oficjalnie” od 1968 r. wraz z utworzeniem samodzielnego stanowiska regionalnego egzemplarza obowiązkowego (włączonyego w 1976 r. do Działu Gromadzenia). Na początku 1992 r. dokumenty życia społecznego włączono do działu Zbiorów Specjalnych, od tej pory zajmuje się nimi jedna osoba. Ogólna liczba w ten sposób wydzielonych dokumentów przekroczyła 60 tys. opracowanych jednostek statystycznych wraz z dubletami (stanowiącymi ok. 20 % zbioru), w tym: około 1630 najstarszych dokumentów (1480 bez dubletów) wydanych do 9 maja 1945 r., ok. 30 000 jedn. z okresu Polski Ludowej i mniej więcej tyleż samo ze współczesnego okresu historycznego III Rzeczypospolitej. Są to zbiory związane przede wszystkim z regionem (ok. 85 %).

Akcesja, klasyfikacja i opracowanie zbiorów jest grupowe. Gromadzone są przede wszystkim z darów i z zakupu (około 15 - 30 jedn. rocznie). Z egzemplarza obowiązkowego dopływa najwyżej kilkanaście jednostek rocznie. Zakres gromadzenia formalny i językowy jest nieograniczony, terytorialny i chronologiczny ograniczony.

Rocznie wpływa ok. 4 do 5 000 jednostek statystycznych, wliczając w to dublety. Przy opracowaniu stosowany jest schemat klasyfikacji Biblioteki Narodowej dla ciągu dokumentów wydanych od 1801 roku do 9 maja 1945 r. i po tej dacie. Sygnatury tworzone są przez klasyfikację (tj. określenie tematu) z dodaniem roku wydania dokumentu.

Katalogowanie jest tradycyjne, lecz zbiory wprowadzane będą do bazy w MAK- u. Opis na kartach katalogowych nie jest jednostkowy, tylko uproszczony. Specyfika tych wydawnictw powoduje, że nie posiadają one, jako całość żadnej normy opisu.

Obecnie zainteresowanie tymi dokumentami wzrasta z roku na rok. Rocznie udostępnia się przeciętnie około 350 dokumentów.

Cenniejsze zespoły dokumentów, pochodzące głównie ze spuścizn stanowią: zbiór (spuścizna) Wiktora Ziółkowskiego (ok. 1250 dokumentów, w tym ok. 250 katalogów wystaw), ks. Bolesława Szklarczyka (172 jedn.), Leona Ligęzy (204), Archiwum NSZZ Solidarność Regionu Środkowowschodniego (ok. 1015), Henryka Zwolakiewicza (69), 482 wycinki prasowe, dotyczące działalności teatrów lubelskich w okresie powojennym, wiele pochodzi ze zbiorów Marii Bechzyc - Rudnickiej (186), Ireneusza Cabana (268), Tadeusza Witkowskiego (94), nieliczne ze zbiorów Aleksandra Bryka (8), ks. Ludwika Zalewskiego (11), prof. Janusza Świeżego (8); z darów - Wiktora Kapłana, Marii Krasowskiej, Stefana Czarnieckiego; zakupu od Andrzeja Piwowarczyka (32) oraz wielu innych darów i zakupów.

Biblioteka Wojewódzka w Lublinie posiada katalog oparty na dwóch schematach klasyfikacyjnych. Ciąg dżs - ów, wydanych w okresie 1801 - 2003, dzieli data 9 maja 1945 r. Z tego powodu oraz powodów organizacyjnych ukształtował się trójdzielny katalog:

1) Kartoteka z dokumentami pochodzącymi z okresu Polski Ludowej (9 maja 1945 - 1990) i opracowywanymi do końca 1991 r., umieszcza na kartach katalogowych (w części ręcznie pisanych) tylko zapisy ogólne wraz z odsyłaczami. Wyszczególnione są jednak ciągi pojedynczo opisanych plakatów filmowych, programów i afiszy teatralnych, klepsydr, katalogów różnych wystaw i informatorów turystycznych ;

2) Katalog rzeczowy „bieżący” dokumentów z okresu 1801 - 9 V 1945 wraz z indeksami, z wydzieleniem spuścizn: Wiktora Ziółkowskiego i ks. Bolesława Szklarczyka. Ich opis na karcie jest najbardziej szczegółowy, ale również nie jednostkowy. Zawiera takie elementy jak: hasło, sygnaturę, tytuł dokumentu, incipit i explicit, adres wydawniczy, opis fizyczny, określenie formy dokumentu, uwagi, liczbę dubletów;

3) Katalog rzeczowy „bieżący”, również prowadzony od początku 1992 r. obejmuje dżs-y wydane po 9 V 1945 r. do chwili obecnej. Zawiera zatem również dokumenty z okresu PRL. Jest on najobszerniejszy. Ujmuje wszystkie dokumenty indywidualnie, ale opis nie jest jednostkowy, tylko uproszczony. Katalog zawiera też wydzielone dokumenty powojenne z ww. spuścizną. Orientację w tym katalogu rzeczowym ułatwiają indeksy: rzeczowy, osobowy, miejscowości i nazw geograficznych oraz prowadzony do początku 1994 r. indeks skrótów nazw firm i instytucji. Pomocą służy też ogólny indeks tematów (hasel rzeczowych) w formie zeszytowej dla dokumentów wydanych przed i po 9 V 1945 r.

Pozostałe katalogi Czytelni

Kartotekę incipitów tworzą dokumenty, które zostały zebrane i wydrukowane w 6 dziełach, dostępnych w Czytelni Głównej. Początek tytułu

(incipit) każdego dokumentu, został przepisany na kartę katalogową. Stąd wzięła się kartoteka o układzie alfabetycznym według haseł autorskich, czyli sprawców wydania dokumentu (królowie i królowe, urzędnicy ziemscy, biskupi, prymasi, sekretarze, marszałkowie, starostowie, kanclerze, kasztelanowie, wojewodowie, hetmani, generałowie). Dzieła, z których zaczerpnięto owe początki tytułów (incipity) to:

1. J. U. Niemcewicz: *Zbiór pamiątek o dawnej Polsce. T. 4.* Warszawa 1822. Sygn. 325 421 I

2. *Władysława IV Króla polskiego Wielkiego Xiążęcia Litewskiego etc. Listy i inne pisma urzędowe, które do znakomitych w kraju mężów z kancelaryi królewskiej wychodziły...* z rękopismów zebrał Ambroży Grabowski. Materiał dziejowy. Kraków 1845. Sygn. 321 334 II.

3. *Pamiętniki historyczne.* Wydał Leopold Hubert. T. 1-2. Warszawa 1861. Sygn. 320 883 II.

4. Aleksander Przeździecki: *Jagiellonki polskie w XVI w.* T. 3. Kraków: Uniwersytet Jagielloński 1868. Sygn. 321 334 II.

5. *Stefana Franciszka z Prószna Medeksy, sekretarza Jana Kazimierza, sędziego ziemskiego Kowieńskiego Księga Pamiętnikarska wydarzeń zaszytych na Litwie 1654-1668.* T. 3. Kraków: Polska Akademia Umiejętności 1875. Sygn. 321 885 z II.

6. *Źródła dziejowe Krzysztofa Grzymułkowskiego, wojewody poznańskiego. Listy i mowy. T. 1.* Wydał A. Jabłonowski. Warszawa 1876.

7. *Dzieje zjednoczenia Ormian polskich z kościołem rzymskim w XVII w. z dwu rękopisów, włoskiego i łacińskiego. T. 2.* Wydał Adolf Pawiński. Sygn. 325 519 II.

Uzupełnieniem katalogów jest tzw. Centralny Katalog Zbiorów Specjalnych Lubelszczyzny, prowadzony do 1996 roku. Obejmuje on w układzie alfabetycznym zbiory innych bibliotek a także muzeów i instytucji kultury z regionu (pocztówki, fotografie, mapy i plany, rękopisy, stare druki, nieliczne ekslibrisy, grafiki, mikrofilmy, taśmy magnetofonowe, kserokopie i maszynopisy), stanowiąc cenne źródło informacji.

BIBLIOGRAFIA

1. *Biblioteka im. H. Łopacińskiego w okresie 50 - lecia 1907 - 1957*. Lublin 1957
2. Biliński L. *Biblioteki publiczne XX wieku*. Warszawa 2001
3. Dziok - Strelnik I. *Bibliografia starych druków lubelskich 1630 - 1800*. Lublin 1997
4. *Hieronim Łopaciński i Biblioteka Jego Imienia 1907 - 1957*. Lublin 1957.
5. *Katalog rękopisów WBP im. H. Łopacińskiego*. T. 1 - T. 6. Lublin 1913 - 1997.
6. *Katalogi Działu Zbiorów Specjalnych WBP im. H. Łopacińskiego*. (Materiał niepublikowany).
7. *Skarby Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. H. Łopacińskiego w Lublinie. Wystawa w 90-lecie Biblioteki, Lublin, 9-12 X 1997 r.* Lublin 1997
8. Smolarz J. *Zbiory specjalne Biblioteki im. H. Łopacińskiego w Lublinie*. „Bibliotekarz Lubelski” 2000 s. 75-104.
9. Smolarz J. *Rękopisy WBP im. H. Łopacińskiego*. (Maszynopis) [2000].
10. *Ze skarbów Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie*. Lublin 1997